

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

QVÆSTIO LI

De comparatione Angelorum
ad corpora.

ARTICVLVS I

Vtrum Angeli habeant corpora natura-
liter sibi vnita.

RIBVS quæstionibus sequentibus disputa-
tat D. Thomas de Angelis comparatione re-
rum corporearum. In hac quidem compa-
ratione corporum, & in duabus sequentibus com-
paratione loci, & motus localis. Quæ hoc articulo
notari potuissent, dicta sunt articulo i. quæstionis
precedentis.

ARTICVLVS II

Vtrum Angeli assumant corpora.

DISPVATIO I.

REICIT in primis D. Thomas senten-
tiam eorum, qui dicebant, Angelos non as-
sumere corpora: sed eas corporales An-
gelorum apparitiones, quæ in Scriptura narrantur,
fuisse solum per immutationem imaginationis, aut
etiam sensuum externorum factam in eis, quibus
sefe ostendebant, absque existentia alicuius corporis
à parte rei: non secus atque visiones Prophetarum
siebant solum per immutationem potentie cogno-
scentis Prophetæ, sine vlla existentia earum rerum,
quas prophætico spiritu videbant. Hanc itaque sen-
tentiam merito reicit D. Thom. reiciuntque com-
muniter alij Doctores ac Patres: quoniam quæ per
immutationem solius potentie apparent, non con-
spiciuntur ab omnibus indifferenter qui præsentem
sunt: Angeli autem, qui Abrahamo sedenti in ostio
tabernaculi Genes. 18. se ostendisse narrantur, à tota
familia Abraham videbantur: à Lotque, & à toto
populo Sodomitarum conspecti sunt, vt capite se-
quenti narratur. Adde, quod sacre literæ inuunt
apertè habuisse corpora. Ait namque, lauisse pedes,
surrexisset, & de Abrahamo dicit, gradiebarur simul
cum eis deducens eos, & c. quibus familia in libro To-
bia de Raphaële Angelo narrantur.

Deinde responder D. Tho. ad quæstionem pro-
positam. Cùm Scriptura narret Angelos sæpè appa-
ruisse in figura corporali ac humana: Angeli autem
nec corpora sint, nec corporibus sint vniti: sicut for-
ma vnitur materiæ, & esto haberent corpora, non
tamen humana & qualia illa erant, in quibus appa-
ruerunt: consequens est, vt in corporibus, quorum
non erant formæ informantes, apparuerint, atque
adeo vt assumant, ac deponant corpora.

D. Basilius in lib. de Spiritu sancto c. 16. & Ioan-
nes Thessalonicensis in Concilio Nicæno 2. actione
5. relatus, affirmare videntur, Angelos, dum apparèt
hominibus, non assumere corpora, sed in suis pro-
priis corporibus illis apparere, vt ex eorum testimo-
niis quæ præcedente quæst. art. i. retulimus est ma-
nifestum. Ait namque Basilius: *Ex propter & in loco
sunt, & sunt visibiles dum eis, qui digni sunt, apparent
in specie propriorum corporum.* Et Ioannes Thessaloni-
censis: *Multoties, inquit, in proprio corpore visi sunt,
sed ab illis, quibus Dominus oculos aperuit.* Hanc eam-
dem sententiam non iudicauit Augustinus impro-

Angeli assu-
munt corpo-
ra.

Opinio D.
Basiliij & a-
liorum iam
hodie nõ pro-
batur.

A babilem: 15. namque de Ciuitate Dei, c. 23. post illa,
quæ de incubis & succubis ex illo capite desumpta
quæstione præcedente art. 1. retulimus, subiungit
Non hic aliquid audeo temerè definire. vt rum aliqui spi-
ritus elemento aëreo corporati (nam hoc elementum, etiam
cum agitur flabello, sensu corporis, atque sentitur)
possint etiam hanc pati libidinem, vt quomodo possint,
sentientibus feminis miscantur. Et loquitur de cor-
pote aëreo proprio ipsis Angelis, non verò de nouo
assumpto, dubitatque, vt rum à feminis corporis
sensu possint sentiri: & 3. de Trinitate cap. 1. Facor,
inquit, excedere vires intentionis meæ, vt rum Angeli
mente spiritali sui corporis qualitate per hanc oculis
operantes, assumant ex inferioribus elementis corpulen-
tioribus, quod sibi coadaptatum, quasi aliquam vestem
mutent, vt rum in qualibet species corporales, etiam ipsæ
veras, sicut aqua vera in vinum verum conuersa est à
Domino: an ipsa propria corpora sua transformet, in
quod voluerint accommodata ad id quod agunt. Sed
quodlibet horum sit, ad præsentem quæstionem non per-
tinet. Hæc Augustinus. Hæc tamen sententia tam-
quam omnino falsa est hodie reicienda. Tum quòd
Angeli corporei non sint: Tum etiam quoniã com-
munior Patrum eorum sententia, qui, vt iam art. 1.
quæstionis præcedentis demonstrauimus, Angelos
corporeos esse asseruerunt, affirmat corpora illa spi-
ritualia esse, nec vlla ratione sub sensum cadere: sed
Angelos in corporibus aliis de nouo assumpto ap-
parere.

Tertullianus in libr. de carne Christi paulò post
principium asseuerat, Angelos, qui Abrahamo &
Loth apparuerunt, eumque qui cum Iacob lucanus
est, assumpsisse de nihilo corpora humana, in qui-
bus sefe videndos exhibuerunt, eaque vniuersis sibi
hypostaticè, non secus ac caro Christi Verbo diuino
hypostaticè fuit vnita: peracto autem illo ministe-
rio, corpora dimissa in nihilum euauisse. Idem re-
petit paulò inferius, addens Angelos nos nascendo,
vt Christum, assumpsisse carnem humanam, assump-
sisse tamen illam de nihilo: aut si de aliquo, potius
de terrestri corpore quàm de cœlesti. Hæc eadem
asserit libr. 3. aduersus Marcionem ante medium.
Quidam alij, quos Hieronymus in comment. in ca.
1. Aggæi colum. penult. & in præfat. in Malachiam,
suppresso nomine, refert, dixerunt: *Ioannem Bapti-
stam, Malachiam, & Aggæum fuisse Angelos in car-
ne assumpta.* Idem præfatione citata refert Hierony-
mus sensisse Origenem de Ioanne Baptista, & Ma-
lachia.

Hæc etiam sententia prorsus debet explodi, vt
potere tamquam contraria veritati, & communi Pa-
trum sententia. In primis namque Angelus non so-
lùm de nihilo, sed neque de præexistente materia
potest assumere corpus, & vnire illud sibi hyposta-
ticè, vt 3. parte, dum de incarnatione esset sermo,
ostendimus. Multi etiam arbitrantur, nec diuina
potentia fieri posse, vt aliena natura vnatur hypo-
statiè supposito creato, licet nos in contrariam sen-
tentiam loco citato propenderimus. Deinde opus
non erat, vt Angeli vnirent sibi hypostaticè corpus
in quo ad breue tempus hominibus apparerent: er-
go vnio illa non fuit hypostatica, sed qualem statim
exponemus, & qualem fuisse communis doctorum
sententia affirmat. Id verò, quod de Ioanne Bapti-
sta, Malachia, & Aggæo dicitur, videtur aper-
tè pugnare cum eis quæ Scripturæ sa-
cræ sonant: quare erroneum
id absque dubio cen-
seri debet.

DISPV

DISPUTATIO II.

Quid sit Angelus assumere corpora, cuiusque nature ea corpora sint, & num. Deus aliquando corpus similiter assumpserit.

Quid sit ab Angelo corpus assumi.

Reiectis erroribus disputatione precedente impugnat, explicanda sunt tria illa, quae in titulo continentur. Quod ad primum attinet, dicitur cum D. Thoma hoc loco in responsione ad secundum, & cum communi Scholasticorum sententia in 2. dist. 8. Angelum assumere corpus, ut modo loquimur, nihil esse aliud, quam uniri illi, tanquam motorum mobili, in quo apparet, & representatur. Quod sit, ut intelligitur mouens certum non dicitur. Sic dicitur, ut Angelus, qui fauces & linguam asinae Balaam mouebat ad loquendum, non dicitur assumpsisse corpus, fauces, aut linguam illius: sed quod non intendit in illis praedicto modo apparere. Fit tertio, ut neque demon, dum per serpente locutus est, & Euam deceptus, serpentem assumpserit: neque ut Energumeni, qui a demone vexantur, & lamiae, aut alij, qui ab eodem deferuntur interdum de loco ad locum, dicantur assumi a demone: quia licet demon in illis corporibus aliquid operetur, non tamen in eis apparet, ita ut referant, sustineantque personam demonis: id quod tamen ad eam assumptionem corporis, de quo modo loquimur, est necessarium. Dixi de quo modo loquimur: quoniam ut assumere est idem, quod arripere: aut etiam transferre, certe, & lingua asinae Balaam potest dici assumpta, hoc est, mota ad loquendum ab Angelo, & Energumeni, lamiae, & ceteris, qui interdum a demone de loco ad locum transferuntur, dici consecuerunt arripiti, aut assumpti a demone.

Quando ergo Angeli boni, aut mali se ostendunt in corpore aliquo, siue illud substantialiter sit diuersum ab eo, cuius similitudinem refert, ut quando de substantia aeris, aut alterius similis rei sumitur corpus, quod similitudinem habeat hominis, siue sit substantialiter illud idem corpus, quod apparet, ut si diabolus assumat verum cadaver, quod hominis mortui effigiem retineat, & nihilominus illud moueat, aut in eo loquatur, vel etiam assumat corpus viuum, in quo sermonem faciat, seque ipsum manifestet, quasi corpus illud personam demonis sustineat, verè dicuntur assumere tale corpus, ut modo loquimur. Neque enim placet sententia Durandi in 2. dist. 8. quaest. 1. ex eo asserentis, corpus viuum non posse assumi ab Angelo, siue bono siue malo; quod tale corpus verè referat animal, cuius est corpus, & non Angelum. Ut namque Angelus appareat in corpore aliquo, non est necesse, ut corpus assumptum effigiem habeat Angeli: id enim nulla ratione fieri potest: sed sufficit, ut non propriam rationem corporis, quod exterius apparet, sustineat, sed Angeli, siue laecat eum, cuius personam sustinet, esse Angelum, ut euenire solet dum Angelus in corpore phantastico apparet: sic enim Raphael, qui apparuit Tobiae, non est cognitus quasi Angelus, quousque se ipsum manifestauit: siue id sit manifestum, vel Angelus ipse manifestet se esse, cuius personam corpus illud sustinet. Hac eadem ratione existimo; Angelum assumere posse corpus viuum hominis: neque enim ad id necesse est, ut intret substantiam animae rationalis, sed satis est, si moueat ad loquendum cor-

Molina in D. Thom.

pus, & manifestet seipsum esse, qui loquitur, & eius personam homo ille tunc gerat. Scimus & Gabriel in 2. dist. 8. addunt tanquam conditionem requisitam, ut Angelus corpus aliquod assumat, ut sit definitiue in eo corpore, hoc est, ut ita applicet suam substantiam ad corpus illud, & ad spacium quod corpus ipsum occupat, ut substantia Angeli extra illud spacium non existat. Eaque ratione volunt, Spiritum sanctum non assumpsisse corpus columbae, quae apparuit super Christum: sed quod, cum Spiritus sanctus sit vbique, non esset in illa definitiue. Puto tamen reuerenti datu esse hanc sententiam. Primum, quoniam Christus verè assumpsit naturam humanam: cum tamen non fuerit in ea definitiue: ergo ut corpus dicatur assumptum, vel a Deo, vel ab Angelo, non est necesse, ut sit in ea definitiue. Secundò, quoniam ridiculum esset affirmare, quod si, dum Raphael in corpore assumpto erat praesens Tobiae, aliquid operaretur simul in loco distanti, infra sphaeram tamen in qua tota poterat collocare simul suam substantiam, desineret habere assumptum corpus, in quo adhuc apparebat & erat praesens Tobiae. Adde, quod Angeli, qui apparuerunt Loth, simul erant in corpore assumpto, & extra corpus assumptum percutiebant civitate Sodomitas, ac proinde non stant definitiue in corpore assumpto. Haec quod attinet ad primum eorum quae proposita sunt.

Quod verò attinet ad secundum, D. Thomas hoc loco, Durandus in 2. dist. 8. quaest. 1. & quidam alij affirmant, corpora assumpta, tam ab Angelis bonis, quam a malis, ferè esse de natura aëris, ad iunctis tamen partibus aliquibus terrestribus, aut etiam aqueis, alicuius exhalationis, vaporis, aut nubis, ut Richardus eadem dist. art. 1. q. 3. & D. Bonaventura art. 2. qu. 2. Gabriel quaest. 1. & alij volunt: quod D. Thomas & Durandus non negant. Haec enim aëri permixta, ad faciliorem condensationem, figuram, & colorem, qui in eiusmodi corporibus assumptis apparet, conducunt: siue color ille verus sit, siue apparens dumtaxat, ex receptione lucis intra illud corpus, eo modo quo ex lucis receptione, certa quadam condensatione, aut permixtione terrestrium exhalationum, apparere solent varij colores in nubibus. Satis namque probabile existimo colores, qui in eiusmodi corporibus assumptis apparent, interdum esse veros, interdum verò solum apparentes ex luminis susceptione. Porro ex vario situ, condensatione, & permixtione aëris cum vaporibus, & exhalationibus, provenire potest effigies, & color capitis, oris, narium, dentium, palpebrarum, & ceterarum partium, ac membrorum, quae praeter se ferat compositionem hominis, aut alterius animalis, vel cuiusvis alterius rei in corpore assumpto. Esse autem eiusmodi corpora assumpta de substantia aëris confirmat Durandus, quoniam experientia compertum est, eiusmodi corpora percussa ense, cessasse ensi, neque ullam passivam lationem: id autem eum natura aëris consentit, qui facile cedit, statimque per coniunctionem partium ad statum pristinum redigitur. A duertem tamen, licet eiusmodi corpora assumpta, neque caro sint, neque ossa habeant, interdum tamen non solum quoad colorem, carnis & ossium similitudinem habere, sed etiam quoad tactum, ut Caietanus 2. 2. quaestione 95. articulo tertio ait experientia esse compertum: id quod ex condensatione, permixtioneque maiori partium terrestrium provenire potest, demone, aut Angelo bono opponente simul suam vim ad motendum ac impediendum motum localem alterius corporis, ne penetret corpus assumptum.

Resoluitur.

Ut Angelus aut etiam divina persona, dicatur corpus aliquod assumere, non est opus ut in eo sit definitiue.

Corpora ab Angelis assumpta, sunt naturae sint.

Color autem verus sit.

Corpora quae ab Angelis assumuntur non solum esse mixta perfecta.

Ex his omnibus constat, corpora ab Angelis assumpta non esse mixta habentia formam substantialem eorum corporum mixtorum, quorum similitudinem referunt. Nec enim tam facile possunt generari (imò, si sit sermo de corpore humano, aut de alterius animalis perfecti, non possent virtute daemonis, aut etiam Angeli boni, applicando actiua passivis fabricari: eò quod necessarius sit concursus alterius animalis eiusdem speciei tamquam causae particularis) neque tam facile resoluerentur ac disparerent, quam facile constat evanescere, ex historia Raphaelis, Tobiae 12. Sunt verò, vt plurimum eiusmodi corpora mixta imperfecta, non solum quia consistat aëre condensato, sed etiam quia habere solent permixtos vapores & exhalationes: quae omnia facile dissoluntur & evanescent, redeuntque ad suam pristinam dispositionem. Haec de secundo.

D. Cyr. & quorundam aliorum sententia.

Deum nunquam assumptis corpus eo modo quo Angeli.

Quod attinet ad tertium, D. Cyprianus lib. 2. aduerlus Iudaeos cap. 5. in lib. aduerlus Praxeam. Gregorius Nazianzenus in tractatu de fide, & D. Hilarius 4. de Trinitate, putant, Deum in assumpto corpore visibilem apparuisse aliquando Patriarchis, Moyse, & Prophetis. Dicendum tamen est, Deum neque in veteri, neque in nouo testamento assumptis corpus eo modo, quo illud assumant Angeli. Etenim in veteri testamento, Angeli erant, qui in corporibus assumptis personam Dei gerebant; vt docent, ac probant egregie Dionysius 4. cap. caelestis hierarchiae, D. Hieronymus ad Galatas 3. Augustinus 3. de Trinitate capite vltimo, quod idem reperit lib. 4. capite vltimo. Et Gregorius in praefatione Moralium capite 1. constatque ex sacris literis, Quamuis enim Exodi capite 3. dicatur, Dominum apparuisse Moyse in flamma ignis de medio rubi, dixisseque illi: Ego sum Deus Abraham, &c. Stephanus tamen Actorum capite 7. docet, fuisse Angelum qui personam Dei agens, cum Moysse loquebatur. Licet etiam Exodi capite 19. & 20. narretur, Dominum tradidisse legem Moyse: Paulus tamen ad Galatas capite 3. ait, legem ordinatam fuisse per Angelos in manu mediatoris, hoc est, Moyse, qui mediator erat inter Deum & populum. Et ad Hebraeos 2. de eadem lege ait: Si enim, qui per Angelos dictus est sermo, &c. Idem ex ipsomet contextu Scripturae Genes. 22. ostendit egregie Augustinus 3. de Trinitate cap. vltimo, de apparitione illa, quando Deus Abrahamo praecipit immolationem proprii filij Isaac.

Corpora in quibus Spiritus sanctus visibiliter apparuit, nec in Spiritu sancto, nec ab Angelis fuerunt assumpta.

Quod ad apparitiones Dei in nouo testamento attinet, vt quando Spiritus sanctus apparuit super Christum in specie columbae, & in die Pentecostes super Apostolos in specie linguarum, dicendum est cum Augustino 2. de Trinitate capite 6. & libro 4. cap. vltimo, & epistola 102. corpora illa ministerio Angelorum formata fuisse, vt praesentiam Spiritus sancti representarent. Quia ergo non ab Spiritu sancto tamquam à causa particulari formata sunt ac mota, non dicuntur assumpta ab Spiritu sancto: tamen Spiritum sanctum praesentem representarent: neque item ab Angelis, quorum ministerio sunt formata, fuerunt assumpta: eò quod non eorum personas, sed Spiritus sancti praeseferant.

Tandem quod eiusmodi corpora vnita non fuerint Spiritui sancto hypostaticè ostendimus copiosè quaest. 43. artic. 7.

ARTICVLVS III.

Vtrum Angeli in corporibus assumptis opera vitae exerceant.

CONCLUSIO est. Angeli in corporibus assumptis non possunt exercere opera vitae: possunt tamen exercere in eis quaedam operibus vitae similia. Primum probatur, quia opus vitae est efficienter à principio vitae intrinseco rei, quae mutatur tali operatione vitali: sed Angelus non est intrinsecus corpori inanimato, quod assumit, & in quo exercet operationes, nec efficit cum illo vnium per se: ergo operationes, quas Angelus exercet in corpore assumpto, non sunt vitales. Sicut enim motus baculi, licet fiat à viuente, non tamen est opus vitae, vt est opus manus: eò quod hic fiat à principio intrinseco supposito, cuius pars quaedam est manus; ille verò alius fiat à supposito extrinseco baculo: ita motus, quo Angelus mouet corpus assumptum, licet sit à principio vitae, nempe ab Angelo, quia tamen non est à principio intrinseco supposito illius corporis, sed extrinseco, non est opus vitae.

Secundum probatur, quia Angeli possunt mouere membra corporis assumpti ad modum progressiui motus: ille tamen motus, neque erit opus vitae, cum sit ab extrinseco, & non à principio vitae intrinseco: neque erit propriè motus progressiuus, sed trāslatitiè, & analogicè per similitudinem ad verum motum progressiuum, qui est opus vitae: quare metaphorice sumitur gressus & ambulatio Angelorum, dum Genes. 18. dicitur: Cum ergo surrexisset inde, direxerunt oculos contra Sodomam, & Abraham simul gradiebatur deducens eos.

Præterea possunt Angeli formare sonos similes vocibus, & de facto formauerunt in corporibus assumptis: edere tamen illos sonos, nec est opus vitae, cum non fiat à principio vitae intrinseco corporibus assumptis, neque est propriè loqui, sed similitudinariè, ac metaphorice. Atque in hoc sensu intelligendum est, Angelos fuisse locutos ad Abraham, Tobiam, beatam Virginem, &c. Vtrum autem Angeli indigent instrumento habente figuram linguae, labiorum, &c. ad formandos illos sonos similes veris vocibus, si quæras; Respondendum est negatiuè: ore namque & lingua afixa Balaam edidit Angelus huiusmodi sonum: cum tamen os afixi accommodatum non sit ad tales voces edendas. Præterea vox illa de caelo: hic est filius meus dilectus: ministerio Angelorum formata est sine ore & lingua: nouerunt namque optimè Angeli eo modo percutere aërem, vt absque ore & lingua sonus ille resulteret.

Item possunt Angeli terere cibum in corporibus assumptis, & transmittere illum in partem interiori: quod faciebat Raphael dum comitabatur Tobiam, feceruntque Angeli quos Abraham Genes. 18. hospitio excepit: attamen illud neque erat opus vitae, propter rationem sapè redditam, neque erat verè comedere, vt constat ex illo Angeli Tobiae 12. Cum essem vobiscum videbar quidem manducare & bibere, sed ego ipse inuisibilis & cibo vitor. Comedere namque est motu animali maxillarum, linguae, & faucium terere, & transmittere cibum in eam partem, in qua natus sit conuerti in substantiam viuentis, quod pascitur, siue conuertatur, siue non. Quod dico, quia Christus verè comedit post resurrectionem, vt Augustinus 13. de Ciuitate Dei cap. 22. affirmat.